

МАГНИТОГОРСК. Магнитогорский В. И. Ленин атыг металлургия комбинатының домналар ажилчынары Ада-чуртун Улуг дайынныг совет уластуң Тийлелгениң 40 чылынга тураскааткан социалисттик чарыштың мурунку олурунда чоруп турар. Комбинаттың ишчилер Кызыл туугун цех коллективинге чоокта чаа тымаскан. Аныктарнын сорук киришкенин болгаш чуткулдуг куш-ажылы-биле хоочуннарын мергежили база дуржулга-зын сырый холбаштырганы тергини эки түңгелерин берип турар. Бо чылым эгизиктен бээр домналар ажилчынары план-

дан ажыр 16 муң тонна шойну эзилдирген. Коммунисттик куш-ажыл цегиниң бүдүрген продукцияныг Күрүениң бедик шинар демдэн тыспыл турар. **ЧУРУКТА:** Магнитогорский хоочунары (солалай таладан оң талазынча) Ю. К. Гребенкин, Социалисттик Күш-ажылдын Маадыры А. Л. Шатилин, Д. Д. Борис, А. А. Катасов болгаш хомна цегиниң анык ажилчынары А. Н. Батурия, В. Н. Люкшин, В. В. Григорьев. **Г. ОБРЕЗКОВТУҢ** фотозу. СЭТА-ның фотокрониказы.

Тыва АССР-ниң өртке удур эки тура нинтелиниң кижигүннерин болгаш ажилдакчыларын шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун доктаалыры болз: 1. Өртке озал-ондакты болдурбазын хандырар талазы-биле илдекейлик ажылы дээш «Өртке эрес-маадырдыг чорук дээш» медалы-биле РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун өмүзүзүңден шаңнаалар болз: Сергеев Бюробаевич Хертекти — өртке удур эки тура нинтелиниң өртке удур ажилдарын специализастан септелге-түдүт эргелелиниң ажилчыны, Кызыл хоорай, Василий Николаевич Чагини — өртке

удур эки тура нинтелиниң өртке удур ажилдарын специализастан септелге-түдүт эргелелиниң автомобиль чолаачызы, Кызыл хоорай. 2. Өртке озал-ондакты болдурбазын хандырар талазы-биле илдекейлик ажылы дээш РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Хүндүлел бижии-биле Кызылдын хаб бодурулгенин өртке удур эки тура нинтелиниң аге организацияларын даргазы — Петр Иванович Давковски шаңнаар.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы М. ЯСНОВ. РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары Х. НЕШКОВ. Москва, 1984 чылдың ноябрь 23.

Спорт баазаларының кышка белеткелинге хамаарыштыр

ХОККЕЙ ШӨЛЧҮГЕЖИ БОЛЗА...

Кып дүшкен. Ону четкипей манап турган оолдар, урутар бажынар чогуунда чутулаларга, куткан катоктарга ойнап эгелер бергенер. Хоккей ойнаарында оолдар черле ынак; кончук кашпагы келгеш, удууларының камгаланышчыларын ара-аразы-биле «ары» эрткеш, хаалгачыны чаа «мелдеш», шайбаты кириптерге, кайы кире анза өөрүңүчү, чоргаар болур ийик! «Ыңгаар ойнап, хоккейлер турган болза, эки-ле дийин, ала» — деп, Кызыл хоорайның «амык» школыны болгаш аразында чутулалар турар апарганнар. Чүтө чутул, а хоккей ойнаар чок. Чутулалга бажынарны ажилда бодурулге терең болуңуң үш чактоктарында хоккей шөлчүгежин кышка белеткелинге дугайында шоолут-ла сагыш салбаан. Ол дугайында шөлчүгежтер боттары-ла «чугаала» турар. А ажил чүтө сазын кырынга болуп келген. Хоорайла 16 шөлчүгежтерин септелгенин ноябрының эңбиринге чедир долузу-биле чорудары ында көрдүгөн. Бо хушурда чүтө каш сагыш шөлчүгежтер белеткелинге, ону чүтө анык спортчуларын, тренерлерин күжү-биле кылган. А хоорайны Магистральная кудумчузуна «Восход» кафетерияны чогуунда чурттай турар оолдар хостуг шаңнаа чүтү кылдырып? № 4 ХХПУ-нун администрациязы хоккей шөлчүгежи кылар дугайында болбай-ла турар. Красноярскийн политехник институтунун Кызыл-ла-филиалыныг объективин көргө-ге, улут-даа, чараш-даа.Ында

хей студенттер бар. Ук общежитияның чанында хоккей ойнаар шөлчүгежи база кылдыр каан. Ыңгаала-даа алаа чангыс-даа кымып суг куудуң, ону дошталдырып көрбөз. Ол хевээр турар, а чырык кийер дугайында чутул чорбайн келген. — Спорт комплекзиниң тудуун доозар, ону дериң дээш хоккей шөлчүгежин кылдыр четкилгезин бис. Ындыг-даа болза октябрь айның төңүзүнде ону долузу-биле ажилгала кириптер бис — деп, филиалдың директору Д. Б. Бузур-оол моон мурунда аазан турган. Удавас декабрь ай, а шөлчүгеш ол хевээр туруп-ла турар. — Тываның электери четкилериниң девискээринде байдал ба-ла-ла эки эвес. Эрги шөлчүгештер бускаан, чаа шөлчүгеш кылар дугайында администрация чаз бадал каан. Оң чалгыларын тургузар онгарларын эргип, ажилгала кийерин ында-ла дүрген эвес деп чүвени оолдар билип, школа-интернаттың хоккей шөлчүгежинге бичин ойнапкан болза деп болзаарлар. Чок, школа-интернаттың хоккей шөлчүгежинде чайын чагай үнгеш, күзүн оңуң, казыл калган чашпа-нар хар аразында көстүр. Урекен хаалгаларын чомдык кесектен чыга-мында хар алаанга кирген. Ам кайнаар барза айка? Болдунмес, ойнаар шөл чок. Оолдарын чайын-аа

белеткеп алганы конькилер, клюшкарлары «шыл» берген, хостуг шактар эртпн-ле турар. Енисейниң он талакы эрлени чурттай турар хоккейге хандыкшыдылар база-ла чалгаар, хостуг шағын апаз-ла эртпирин турарлар. Ында чангыс-даа шөлчүгеш чок, а Улуг-Хемин дожунга ойнаар байтык, чадаг киж. безин эртери берге болгай, хем дургаар дош-хорум. Чүк сөөртүр үш дугаар автотранспорт бодурулгенин, тудуубу заводунда-даа ажилчынары боттарының ажи-төлүгө хоккей шөлчүгежин кылдыр деп болзаарлар. Хоорайны чагайкыдыла комбинатының чогуунда теректер аразында дески, делгем аян бар. Апаз ол чок-кавыны бичин спортчулар футбол ойнаар шөлчүгежи боттары кылдыр кылганнар. Ам соокта апаз чүтү кылдыр? Хоккей шөлчүгежи кылдыр дээрге бичин оолдарда материал, суг сөөртүр машина чок-ла, дузалашкан болза? эки-ле дийин. Ала-нелер апаз база-ла четтиргенин илгерттээ. Күш-култура, спорт ажи-төлгө чутула херек, калдыкшыды, эки өөредилгениң бир үлденин ында дээрли кым-даа билер. Ыңгаанш олче бир дугаарында ала-нелер, удурукчулар база сагыш салыр апар. **Г. МЕЛЬНИКОВ,** телерадио комитетиниң корреспондентизы.

АНЧЫЛАР КЕЛГЕШ, ДЕДИР АЪТТАНЫПКАН

«Хемчик» аңчылар-тывыш ажил-агы-нын дөрт чус амыг аңчылары баштайгы аңнаашкынче үнгөн. Амгы уеде Барыын Саянның болгаш Танды-Ууланым сынарныда аңчыларын чымшыгы ийи уламчылап турар. Кара-Хемде, Ножээде аңчылар базаларында таарымчалыг байдалдарын тургускан. Бо сезонда аңчылар оңчазы 30 муң дин болгаш өсөө-даа өлүк аймаз болган. Аңчыларның башкылы өлүк базаларында кештерин дужаап турар.

СЭКП-ниң XXII съездин атыг совхозтун Д. Д. Ондар баштаан аңчылары муң амыг рубльдин өлүүн дужааган, ам ийги уада аъттаныпканнар. «Чыраа-Бажи» совхоз-тун аңчызы Х. М. Нуулар олчалгы келген. Ол ийи чус амыг динин өлүргөн. Д. Д. Билин, Д. Н. Ондар, Ч. С. Ооржак олар нөзэ эугаар алган хүлээлгелерин күөсөдипкенер. Аңчыр сезон уламчы-лап турар. **А. ДОНГАН.**

ХАНОЯ. (СЭТА). Вьетнам Социалисттик Республика бүтү-нннн тайбыңы болгаш до-легейге аймыл чок чорукту быжыглаары, күрүнелер аразы-нын харылзааларында бүтү-ле маргылаалыг айтырыгларын тайбын чугаалажышкына-рын аргазы-биле шиптирлээ-риң, улаустар аразында кады

БҮГҮ-НИИТИ ТАЙБЫҢНЫ БОЛГАШ АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУКТУ БЫЖЫГЛААРЫ ДЭЭШ

ажылдажыганы улам ийи калбарты дээш чайгыш чок туржуп турар деп, ВКП ТК-ның Политбюро кежигү-түңге каалайт, ВСР-ниң даш-тыкы херектер министр Нгуе-ен Ко Тхат журналистер-биле Ханойга болган ужуражыш-кыныга меделгези. ВСР-ниң даштыкы политика-зының кол сорулгаларының бирээзи Муруу-Чөөн Азияны тайбынның оожургалдыг тура-рынын, аймыл чок чоруктун болгаш кады ажилдажыганы зоназы болдуары, АСЕАН чурттары-биле боттук чугаала-жыгыны таарыштыр тургузары болур деп, министр меделгези. Күрүнелерниң ийи болуңун аразында чугаалажышкына-ры чорударын Лаос биле Кампу-чия Вьетнамга, а АСЕАН

чурттары — Индонезияга даас-кан. Чугаалажышкынарын эгелээриниң дугайында при-нципалдыг дугуружууңуң ам безин чаап алдырган. Ытала-азжок ону эрттирер чериниң болгаш үзүмни дугайында шиптир амдымында хүлээп алдымзаан. Индий-Кыдат чартык орту-лукту чурттарының аны-ду-ма өвделенин быжыглаарына вьетнам улус бүтү-ле чүдүл-дери кылды, Лаостун болгаш Кампучияныг улустарында бү-гү талайг дөткөмчө, дузалам-чыны көргүзүп турар. Сөөлү чылдарда Кампучия Улус Рес-публика социал-экономикаг хөгжүлгениң бүтү талаалары-на сепкил өөрчүтүп чедикши-кенин чедип ап, империализм

биле реакцияның кампучи ре-волюцияны чаалап алдыш-кынарын турулдуруп басы-радырын ордалаап турар кештериниң чимченлишкени-ринге шиптирлэп ойтур ша-ымшыкыны берген. Кампучи улуска интернационализм ду-зын чедирип турар вьетнам эки туралының кол кезини ыңчангаш харып келер чы-ларда оортан үндүрерин болуп турар. ВСР-ниң чааза Кыдат Улус Республика-биле харылзаа-лын чогуумчуларынга белең, кы-дат тала-биле чугаалажыш-кынарын эгелээрин хей катан саналаап келген, ыңгалла-даа вьетнам-кыдат харылзааларын чогуумчулар үшүк чурттарын эрге-ажыктарыга каража че-дирбес болгаш кандыг-бир

баштайгы илгелдер чокка чоруттунар дугуру деп, ми-нистр меделгези. АКШ-биле харылзааларын чогуумчуларга база Вьетам белең, америк чактагы та-лаалыкчылар-биле чугаала-жышкынары чорударында ол чөшүзүрүшүп турар, манаа бо-за америк талайын чагай тура-соруу эргежон чутула. Вьетнам Социалисттик Рес-публика социализм чурттары-нын аны-дуума дем катты-жылгазынын бүтү эргелит нежигү-дүр, ону улам ийи бижытларынга бодуңуң үдү-хүзүн кийер, тайбынны бы-жыглаар, карлотул халалты болдурбас дээш шуудургу деми-селди чорудар долү шиптир-лэп деп, Нгуен Ко Тхат оңа-лап меделгези.

Польша Улус Республика. **ЧУРУКТА:** Варшаваның студент кыстары. **ЦАФ—СЭТА-ның** фотозу.

КНО-нун Бирги комитетинде ЧУГУЛА ШИИТПИРЛЕРНИ ХҮЛЭЭП АЛГАН

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корр. В. Чернишевский дамыч-каны болза: КНО-нун Кол Ассамблеяның Бирги комите-ди (политиктиг айтырылгар болгаш чөсөглөшкөн дүжүр-лүгүрү киришпир аймыл чок чоруктун айтырылгары) бо-дунуң ажилының харысалгалыг үс-чадазы — кижиле төрел-те-ниниң сагыш-сеткилин эне-дүвүрлөшүп турар ажи-т-лар талаа-биле шиптирлерин хүлэп аларын эгелзэн. Ол дээрге бирги өлчөгө адролу-дун ажилының кыжыны чок кы-лыры болгаш боо-чөсөктү эң-дере бодуңу чорукту болдур-базы-дыр. Бадылажышкыны баштайгы түңгелериниң көр-гүскенин эугаар алдыр, Со-вет Эвилелиниң болгаш соци-алисттик чурттарын, каа-даа каттышпаан хей-хей күрүне-лерин даян тыптыл келирини аргазын чылдырыкчы болгаш чөсөглөшкөн дүжүрлүгү боттук бажымынча таары-ты бүтү-нннн аймыл чок чо-рукту хандырыкчы улаалган тооларгай бажыларын кылдыр негеп турар. Боттук нишпа-тааларыга делегей ийи-ле-жигеи калбак дөткөмчө ки-рүтүп турар. Адролуң боо-чөсөктөрин

немей өстүрбөс дугайында, а-дролуң боо-чөсөктөрин эидере бодуңуң илгелериниң болгаш адролуң боо-чөсөктү дүжүр-лүгү дугайында, манаа бо-за америк талайын чагай тура-соруу эргежон чутула. Вьетнам Социалисттик Рес-публика социализм чурттары-нын аны-дуума дем катты-жылгазынын бүтү эргелит нежигү-дүр, ону улам ийи бижытларынга бодуңуң үдү-хүзүн кийер, тайбынны бы-жыглаар, карлотул халалты болдурбас дээш шуудургу деми-селди чорудар долү шиптир-лэп деп, Нгуен Ко Тхат оңа-лап меделгези.

ССРЭ БИЛЕ АКШ-ТЫН АРАЗЫНГА ЧУГААЛАЖЫШ-КЫНАР ДУГАЙЫНДА

Адролуң болгаш космос боо-чөсөктөриниң бүтү комплек-зиниң талаа-биле кайымын-даа тааржыр дугурулгаларын чедип алыр сорулга-биле чаа «чугаалажышкына-рыны кылдырып Совет Эвилел болгаш Американын Каттыш-кан Штаттары чөшүзүркенер. Ындыг чугаалажышкына-рын сорулгаларын болгаш ха-маарышкан чүдүлгелерин кады билеп аларын хандырар дээш ССРЭ-нин даштыкы херектер министр А. А. Громыко биле АКШ-тын күрүне секретары Дж. Шульц 1985 чылдың я-нварь 7-8-те Женевега ужу-ражыр. (СЭТА).

Анголаның революциязы боой туттурбас

ЛУАНДА. (СЭТА). Ангола-ның революциязын боой тудар дээр үрө-түңкөл чок ерала-жышкыны-биле империализм-тер биле улур агрессия дайынын өөсүдүп үндүргөн, ол дайын чурттуң социал-экономикаг хөгжүлгенин бергелелит турар деп, «Калериш» уу Терсейру муңду» дээр португал журна-ла берген интервюуңуңа Куш-ажыл партиясы — МПЛА-ның даргазы, Ангола Республика-ның президентин Жоао Эдуар-ду душ Сантуш меделгези. Делегей империализм кал-бак хемчөөлүгү халдажышкы-нарын, өлүрүкү болгаш хора-зык үлгүлөшкөннөри органи-зациялап, Анголага хама-арыштыр коргуудушкунуңуң бол-гаш ийишкыны политка-зын чорудуп турар деп, ол чу-гаалаан. Ангола-лар кызыг-а-зын чогуунда УНИТА тер-рористериниң үлгүлөшкөн

исериниң илдекейжөөн-биле дүжүрү сепкилин илгерт-лээш, ангола президент Заир-ниң чааза 1978 чылда ат сал-дыган ийи талайг дугурул-ганы үрзүн, бодунуң деис-кээринде УНИТА-нын Ангола-га удуу чөткөзүл боттандыр-чорударында чөшүзүркенни чадап чок деп меделгези. Ындыг өжөзүңгү чимчен-лиштер тургаж, Анголаның чоңу бодунуң революция эван-гардызы Куш-ажыл партия-сы — МПЛА-нын удурулгалы-биле төрзүн чурттуң хамаарыш-пас чорудуңуң болгаш бот-эрге-зиниң камталаалында быжы-гы-биле туржуп турар. Импери-алисттик кыжанышкына хары-мы кылдыр Ангола Улус Рес-публиканың чааза шериңни да-йыч арга-шынзэн бедилери-нин хемчелерин алган. Анго-ланы хостарының улусчу

чөсөктүг күштери (ФАПЛА) Муруу-Африка Республика-ны кеш-сөөк мыгакчыларына ба-раан болу берген өлүрүкү дээрбелерге удуу дайын чө-дөшкөннөри операцияларын боттандырып турар. Анголаның болгаш Муруу-Африка Республика-ны аразында дугурулгалыг чөшү-түр Преторияның эрге-чар-галары ангола девискээрде бодунуң шериңлерин үндүр-лүгүлөшүр барымдаа чок чүтү-бүр чылдактар-биле узамдыктыр турар. Ангола болза, Африканың Муруу-чү-гүтүн, оон ышкыла Намбия-ның айтырыгын тайбың ар-га-биле таарыштыр шиптир-лээри дээш туржуп турар деп, ол чуталаан. КНО-нун планы-биле көрдүгөниң эугаар алдыр, алаа, чугаалажышкына баштайгы базым Намбияны

эжелевишээр турар Муруу-Африка Республика-ны болгаш Намбия улустуң дүрүм эугаар кара чангыс төлөкөжүн кы-дыр хүлээп көрдүгөн. Муруу-Барыын Африканың Улу-счу организациязының (СВА-ПО) аразында атылажыш-кыны сооксар дугайында ду-гуржулганы чарып алары бо-лур ужурут. Намбияны айтырын чөтүгү эуга-биле шиптирлээри харың чутул КНО-нун Аймыл чок чорук Чө-вүлелиниң номер 435 резолю-циязында үндүлгөзүн чедип аалдыган туруп болур. Намбияга хамаарышпас чо-рукту эи дүрүн таарыш-тыр кылдыр Муруу-Африка Республика-ны алдаар сору-га-биле делегей аразында ону чаксаанлардыр күш-телдеринге Ж. Э. душ Сан-туш кийгырган.

АК СЕТКИЛДИГ ЧУГААЛАЖЫШКЫНАРГА БЕЛЕН ЧОРУК

БОНН. (СЭТА). Хамыктың муруунда адролуң боо-чөсөк-терин кызыгараарынын бол-гаш кызыгарынын дугайында, боо-чөсөктөрин эидере боду-руңу чорукка амдымында алыскалык черлерге ону не-периарин болдурбазынын ду-гайында дугурулуп алыр деп, СЭКП ТК-ның Чингиз секре-тары, ССРЭ-ниң Дээди Совети-ниң Президиумунун Даргазы К. У. Черненкоуң АКШ-ка чаа кийгырынга Герман компар-

тия байыр чедирип турар деп, «Эидере кайт» согуңа парла-тыңан меделгезин Герман компартиянын Даргазы Г. Мис онзаала меделгези. Ол кий-гырыг ак сеткилдиг чугаала-жылдаа еске угаарып шипти алышкыны чок дээрлини ду-гайында даа дагып керчелеп турар-дыр деп, ол меделгези. Бодунуң тооларгай нишпа-таалары-биле бадыткамышпаан, чугаалажышкынарга белегин Совет Эвилели кезээде ил-тер

гейлел келген деп, Г. Мис айткан. Космосту милитариз-мизир болдурбазынын немей өстүрбөзүн дугайында, ол мышак адролуң чөсөктү ше-нээрин бүрүн болгаш бүтү-ни-ти хорур дугайында ажилда доозарында дугайында совет саналдар оон керчелен болур. Ыңчангаш Совет Эвилелиниң суңган холу Рейтанын адми-нистрациязы бо-даа улаада хүлээп албас дээрли черле бил-

дингир деп, Г. Мис айткан. Даргазы меделгези. Вашинг-тоннуң бүтү-ле политиказы, оон практиктиг бүтү-ле хемчелер ажи-ттыг чугаалажышкына-рга мурунку хевээр удуу ула-ганы билдингир. Ракета-яро-лут боо-чөсөктөрин илгелдир-лери күштелдирген про-грамманы, Вашингтонун бот-тандырып турары космосту ми-литаризаастарынын програм-маны, «Роджерстин планы» оон дөткөп турары ону бадыткап турар. Никсарагага удуу аме-рик халдажышкыны кыжы-нышкыны база ол-ла дугайын керчелен турар. Совет Эви-лели-биле боттук болгаш ак сеткилдиг чугаалажышкы-нарга бажы кылдыр АКШ-тын чакан албааар ужурут тай-бың талаалыкчыларын күже-нишкенин улааттарымы ыңчангаш эргежон чутула.

Чөсөглөшкөн дүжүр-лүгү-риниң талаа-биле үрө-түңкөл чө-дөшкөн боттук бодуңуң чугаалажышкыны К. У. Чер-ненкоуң кийгырың боттары-нык эгелекчи саналдарын база үндүрүп ужурут НАТО кежигү-ннери бүтү чурттарга, олар-ын аразында Германияныг Федеративтик Республика-ныг айтыгы кылдыр база билзе югуур деп, Г. Мис чуталаан. Ыңжаазаар, бир эвес ГФР-тин чааза чаз америк «Пер-

шинг-2»-лерин болгаш чалгы-ныг ракеталарын сайгара тур-гузарында барыын-герман де-вискээрин моон ийи бербөс боалдының дугайын медел-ген, моон мурунда-ла өскөн тургузупкан ракеталарын оортан үндүр бээрн негээр болза, ол дээрге чөсөглө-шкөн дүжүрлүгү дээш Чөөн болгаш Барыын чүктөриниң аразында ажи-ттыг чугаалажы-ла, бул дөткөп шиптирлэп медел-бүр ийик. Космосту милитаризаастарынын төлөкөжүлери-ге кылды-бир киржэлелден, боо-чөсөктөрин өстүрүшү-нүчүн программалыг болгаш НАТО-нун агрессия стратегия-ныг киржэлелден ойнаа-ларын дугайын барыын-герман кааа шиптирлэп ме-делген болур болгаш медел-лээр-даа ужурут ийик. Никсара-гуаның чоңуңа удуу хал-дажышкы кылдыр сорулгалдыг ажи-ттыг ГФР-ниң девискээрин ажи-ттарында ГФР-ниң чааза удууларыныкынын меделген үндүр ужурут ийик. Тайбың дээш барыын-герман шимчөө-шүн база Герман компартия мышак, апаз бодунуң илде-кейлиг төлөкөжүлери-биле ийи бээр ужурут деп, Г. Мис түңгелде онзаалап медел-гези.

Чаа дайынны кыжанышкыны чылдыр дээш, Барыын Германияны девискээринге америк адролуң баштайгы со-гуушкунуң ракеталарын тургузуп турарында удуу ГФР-де ажилчынар болгаш студенттер, профессорлар, аныктар бол-гаш херээженер организацияларын, фашизмге удуу шим-чөөшкөннөри төлөкөжүлери демескин турар. Боо-чөсөктө-рин эидере бодуңуң сооксары болгаш чоңунуң социал ке-режелдерин хандырар олар негеп турар. **ЧУРУКТА:** дайында удуу Гамбургка болган чысаалдыр киржикчилер.

СЭТА-ның фотокрониказы.

